

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK PROGRAMI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

YUSUF SURESİ REHBERLİĞİNDE SUÇLULARIN ISLAHI

NAZİFE KAYA

DENİZLİ,2023

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK PROGRAMI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

YUSUF SURESİ REHBERLİĞİNDE SUÇLULARIN ISLAHI

NAZİFE KAYA

DANIŞMANI:
DOÇ. DR. ALI ÖNCÜ

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK PROGRAMI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

YUSUF SURESİ REHBERLİĞİNDE SUÇLULARIN ISLAHI

Nazife KAYA

Proje Danışmanı: Doç. Dr. Ali ÖNCÜ

Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Tezsiz Yüksek Lisans Programı: Manevi Destek ve Rehberlik

Nazife KAYA tarafından hazırlanan “**YUSUF SURESİ REHBERLİĞİNDE SUÇLULARIN ISLAHI**” adlı tezsiz yüksek lisans dönem projesi danışmanlığında hazırlanmış olup 15.01.2024 tarihinde son kontrolü yapılarak Pamukkale Üniversitesi İslam İlimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Manevi Destek ve Rehberlik tezsiz yüksek lisans dönem projesi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman
Doç Dr. Ali ÖNCÜ

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nuntarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

BEYAN

Bu projenin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Nazife KAYA

ÖNSÖZ

Bu projede manevi danışmanlık çeşitleri, ilkeleri, sınırlılıkları, temel gerekçeleri, manevi danışmanlık becerileri toplumda manevi destek ve rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulan konular, herhangi bir suçta bulaşmış suçluların ıslahı için manevi danışmanlık faaliyetlerinin nasıl ve hangi yöntemleri kullanarak yürütüldüğü, manevi bakım ve manevi danışmanlık nedir gibi konuların cevaplandırıldığı suçta bulaşmış ıslah edilmesi gereken suçluların Yusuf Suresi rehberliğinde yapılması gereken ıslah çalışmasında kullanılacak yöntemler ve manevi danışmanın rolünden bahsedilmektedir.

Günlük hayatımızı yaşarken, çeşitli faktörler insan psikolojisini etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlerle karşılaşılıyor. Bu karşılaşma ister istemez insan üzerinde etki bırakır. İnsan üzerinde bıraktığı bu etki, eğer insanın o ana geliştirdiği kişiliği, karakteri ve benliğinden güçlüyse, insanda ya olumlu davranışlar sergilemeye, topluma faydalı işler yapmaya sevk etmekte ya da birlikte yaşama kurallarını hiçe saymakta ve olumsuz davranışlar sergilemeye neden olmaktadır. Bu davranışlar sonucunda suçta bulaşmakta ve ıslah edilip tekrar topluma kazandırılması gereken bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suçta bulaşmış insanların ıslahı içinde buldukları dezavantajlı şartlar nedeniyle devletin ve toplumun sosyal sorumluluğudur. Suçta bulaşmış insanların yaşadıkları sorunlar genel olarak sosyal, ekonomik veya manevi olarak sıralanabilir. Sosyal ve ekonomik sorunlar gerek devletin gerekse çeşitli sivil toplum kuruluşlarının destekleri ve yardımlarıyla belli ölçülerde giderilebilmektedir. Genellikle manevi destek kısmı gözden kaçmakta ve ihmal edilmektedir. Bu yüzden bazı suçlular cezaevinden çıkmadan önce cezaevinde ve çıktıktan sonra suçluyu toplum içinde ıslah çalışması yapılmalıdır. Bunun için bazı çalışmalar yapılsa da mahkemenin karar verdiği ceza dolduktan sonra suçlunun takibi yapılmamaktadır. Bu durumda cezası biten suçlu ıslah edilmeyip topluma kazandırılmadığı için sosyal ve ekonomik sorunlara yaşamakta ve bu sorunlar topluma uyumu zorlaştırmakta ve tekrar suç işleme eğilimini göstermesine sebep olmaktadır. Oysa bugün uygulanan suçluyu toplumdan sadece tecrit işlemine dönen cezalandırma, suçluyu daha azınlı suçlularla bir araya getirmekte, kasten veya hatayla bir suçta bulaşmış kişi bütün suçlar hakkında ayrıntılı işlemeyi öğrenerek cezaevinden çıkmaktadır. Bu yüzden Manevi çözümler gerektiren hususlar göz ardı edilmemeli, üzerinde çalışmalar yapılarak çözüm yolları aranmalıdır. Bu tez çalışmamızda Kur'an-ı Kerim'de 'ehsanul kasas' "en güzel kıssa" denilen Yusuf Suresi

Rehberliğinde çözüm yöntemleri üzerine çeşitli irdellemeler yapmayı hedeflemekteyiz.

Bilindiği gibi insanın, maddi-fiziki-biyolojik boyutunun dışında bir de görünmeyen ruhi- manevi boyutu vardır. Bu üç ilişki biçimi de insanın manevi boyutu ile alakalıdır. Yusuf Suresinde bir insanın yaşayacağı sorunlar ve bu sıkıntılı durumda dik duran insan onura yakışmayan davranışlardan kaçınma yolları gösterilmekte, insan onuru ve kişilik sahibi olmak, birçok konuma tercih edilmekte, asıl olanın manevi kirlere arınmak olduğunu anlatmaktadır. Bunlar hepsi manevi destek anlamına gelir. Manevi desteğin şekillenmesi ve uygulanmasında medeniyet ve kültürün etkisi inkâr edilemez bir gerçekliktir. Bu çalışmada manevi desteğin dini ve sosyokültürel temelleri analiz edilmeye çalışılacaktır.

Bu koşullar altında mesleki tecrübeyi akademik disiplinle buluşturma konusunda beni cesaretlendiren, projenin tamamlanma aşamasına varıncaya kadar bütün süreçlerinde ilgi ve desteğini esirgemeyen, öneri ve düşünceleri ile beni yönlendiren değerli danışman hocam Doç. Dr. Ali Öncü'ye teşekkürlerimi sunarım.

Nazife KAYA

Projenin Başlığı: Yusuf Suresi Rehberliğinde Suçluların Islahı	
Projeyi Hazırlayan: Nazife Kaya	Danışmanı: Doç. Dr. Ali Öncü
Kabul Tarihi: 15.01.2024	Sayfa Sayısı: ix + 21
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Programı: Manevi Destek ve Rehberlik
<p>Manevi danışmanlık, dini inançlardan yola çıkılarak yapılan dini ve inanç desteğidir. İnsanların acılı, sıkıntılı, üzüntülü, yalnız ve üzüntülü hissettikleri anlarda, ruhsal kriz durumlarında ve değişim süresinde yeni duruma uyum sağlama ve bu süreçte ortaya çıkan sorun ve bocalama haliyle baş edebilme becerilerini geliştirmeye yardımcı olmak, din ve inanç açısından destek olmak, soru ve sorunlarına danışmanlık etmek, hayatlarına yeni bir anlam vermede rehberlik ve eşlik etmek ve onlara moral verip motive etmektir. Dinimiz İslam dini, insanların yürüdüğü yolda, kötü yolun farkına varmasını, bu kötü yolda yürümekten vazgeçip tövbe etmesini, günahlardan arınıp “sırat-ı müstakim” denilen doğru yolda yürümesini emretmektedir. Cenabı Hak bu yüzden Kur’an’ı Kerim’de sadece emir ve yasaklarla bizden doğru yolda yürümeyi istememekte, kıssalarla da bunu adeta bunu gözlerimizin önünden bir film şeridi gibi geçirmektedir. Özellikle Yusuf Suresinde bunu bir bütün olarak yapmakta ve adeta bir insanın tün hayatı boyunca yaşayabileceği bir formatla, hayatımızın her anında yaşayabileceğimiz olaylara vermemiz gereken tepkileri ve yaşadığımız acılara karşı hissedebileceğimiz kötü duyguları bastırmayı öğretiyor.</p> <p>Manevi danışmanlık hizmeti verecek danışmanın hem dini açıdan hem fenni Pdr açısından donanımlı olmasını gerektirmektedir. Manevi destek hizmeti uluslararası birçok alanda daha profesyonel biçimde yıllardır uygulanmaktadır. Türkiye’de yakın bir tarihte başlayan manevi destek hizmeti üniversitelerdeki akademisyen ve kamu kuruluşlarının çabalarıyla hizmetin daha iyi olması için gerekli çalışmalar yapmaktadır. Türkiye’de Hastanelerde, Ceza evlerinde, Çocuk Esirgeme Kurumunda, Gençlik ve Spor Bakanlığında vb. kurumlarda manevi destek hizmeti sunulmaya başlanmıştır. Dini danışmanlık ve rehberlikteki dersler, çalışma hayatındaki bilgi birikimi ve tecrübelerimizin yer aldığı bu çalışmada bizlerin daha iyi bir seviyeye gelmesine vesile olacak, eksikliklerimizi daha iyi algılamamıza yardımcı olacaktır. Bizden sonrakilere de rehberlik edecek bir çalışmadır.</p>	
Anahtar kelimeler: Manevi danışmanlık ve Rehberlik, Yusuf Suresi ve Kıssası, Suçluların Islahı, İnsanları Suç İşlemesinde Duyguların Etkileri, Manevi Değerler,	

Title of the Project: "Rehabilitation of Offenders under the Guidance of Surah Yusuf"	
Author: Nazife Kaya	Supervisor: Doç. Dr. Ali Öncü
Date: 15.01.2024	Nu. of pages: ix + 21
Department: Felsefe ve Din Bilimleri	Subfield: Manevi Destek ve Rehberlik
<p>"Spiritual counseling is a form of religious and belief support based on religious beliefs. It aims to assist individuals in developing coping skills during moments of pain, distress, sorrow, loneliness, and spiritual crisis, as well as in adapting to new situations and overcoming problems and confusion that may arise during the process of change. It involves providing support from a religious and belief perspective, offering guidance and counseling for questions and issues, guiding and accompanying individuals in finding new meaning in their lives, and providing moral support and motivation.</p> <p>In Islam, the religion instructs individuals on the path they walk, urging them to recognize the wrong path, repent from walking that path, purify themselves from sins, and walk on the straight path called "sırat-ı müstakim." Therefore, the Quran not only instructs us to walk the right path through commandments and prohibitions but also vividly illustrates it through narratives, like a film strip passing before our eyes. Particularly in the Surah Yusuf, it comprehensively teaches the reactions we should give to events we may experience at any moment in our lives and how to suppress negative emotions in response to the pain we may feel.</p> <p>A counselor providing spiritual guidance needs to be equipped both from a religious and a professional psychological perspective. Spiritual support services have been implemented more professionally in many international areas for years. In Turkey, spiritual support services, which started relatively recently, are making efforts to improve the service through the initiatives of academics in universities and public institutions. Spiritual support services are now offered in hospitals, prisons, child protection institutions, the Ministry of Youth and Sports, and other institutions in Turkey. This work, which includes lessons from religious counseling and guidance, as well as our knowledge and experiences in professional life, will contribute to our improvement and help us better perceive our shortcomings. It is a study that will guide those who come after us."</p>	
Keywords: "Spiritual Counseling and Guidance, Surah Yusuf and Its Narrative, Rehabilitation of Offenders, Emotional Impact on Individuals in Committing Crimes, Spiritual Values"	

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv.
ÖZET	vi.
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii.
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1.
1.1 Araştırmanın Konusu	1.
1.2. Araştırmanın Amacı	2.
1.3. Araştırmanın Önemi	3.
1.4. Araştırmanın Yöntemi	3.
1.5. Konuyla İlgili Yapılmış Başka Araştırmalar	3.
2. KURANI KERİMDE YUSUF SURESİ VE HZ. YUSUFUN HAYATI	4.
2.1 Kur'an-ı Kerim'de Yusuf Suresi	4.
2.2. Hz. Yusuf Kıssasının Ana Hatları	5.
3. YUSUF SURESİ REHBERLİĞİNDE KISSAYA GENEL BAKIŞ	6.
3.1 Hz. Yusuf'un Yaşadığı Dönem	6.
3.2 Hz. Yusuf'un Çocukluğu ve Gençliği	7.
3.3 Hz. Yusuf'un Yetişkinlik Dönemi	8.
3.3.1. Hz. Yusuf'un Zindan Yılları	8.
3.3.2. Hz. Yusuf'un Mısırda Yönetim Dönemi	8.
4. YUSUF SURESİ REHBERLİĞİNDE DUYGULAR	11.
4.1. Yusuf Suresi Rehberliğinde Duygular	11.
4.1.1. Kıskançlık (haset)	12.
4.1.2. Kin- Nefret	13.
4.1.3. İhtiras	13.
4.1.4. Korku	13.
4.1.5. Öfke	14.
4.1.6. Kibir	14.
4.1.7. Şiddet ve Saldırganlık	14.
4.1.8. Izdırap	15.
4.1.9. Hasret (Özlem)	15.
5. SONUÇ	18.
6. KAYNAKÇA	21.

SİMGE ve KISALTMALAR DİZİNİ

Hz.	:	Hazreti
As.	:	Aleyhisselam
C.	:	cilt
s.	:	sayfa

1.GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Yusuf suresindeki kıssada hayatı anlatılan bir tek kişinin hayatı değildir. Hz. Yakup ve çocukları ve Hz. Yusuf ve kardeşlerinin hayatıdır. Bu açıdan bize sadece bir insanın hayatı hakkında bilgi vermemektedir. Bir kişinin hayatı etrafında bir toplumun içindeki çeşitli karakterlerin ve bu karakterlerin davranışlarıyla ilgili bilgi vermektedir.

Bir peygamber de olsa insanın zaafı olabileceğini, peygamber çocuğu da olsa olumsuz duygulara sahip olunabileceğini ve bu duyguları kontrol edemeyip suça meyledebileceğini, suç işleyebileceğini göstermektedir. Bu yüzden bir insanın suça meylettiren sebepleri, duygu ve davranışları tespit edebilmek için aşağıdaki sorulara cevap vermemiz gerekiyor.

İnsan psikolojisinde yer alan olumlu ve olumsuz duygular neler olduğunu, Yusuf suresi rehberliğinde bu duygulara karşı neler yapılabileceğimizi, suçlunun ıslahı için görev yapacak manevi danışmanın sahip olması gereken özellikleri bileceğiz. Ayrıca sevginin çeşitlerini, sevginin hayatımızdaki değeri ve yerini öğreneceğiz. Baba- oğul arasındaki ilişki nasıl olmalıdır ve neden önemli olduğunu, baba-oğul arasındaki ilişkinin kardeşler arasındaki duygulara nasıl yansıdığını ve sebep olduğu davranış şekilleri ve sonuçları ortaya koyacağız.

Melikin eşinin Hz. Yusuf'a karşı hissettiği sevginin nasıl bir sevgi olduğunu, sürekli kıskançlığın ve ihtirasın kurbanı olan Hz. Yusuf ile nasıl empati kurabileceğimizi, sabır, sadakat, vefakarlık ve inanç gibi değerlerin toplumda önemli konuma gelmede etkisi ve önemini göreceğiz. Din duygusunun hayatımızdaki önemi ve değerini, bu önem ve değerinin hayatımıza etkisini tespit edeceğiz.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı, insanoğlunun var olduğu andan itibaren var olan ve değişmeyen, insan psikolojinde büyük etkisi olan duygu ve düşünceleri çeşitlerini ortaya koymak; kişiler ve duruma göre nasıl farklılaşabileceğini göstermektir. İnsanın duygu ve davranışlarının olaylar karşısında farklılaşabileceğini bilmenin, aynı zamanda duygu ve davranışların kontrol edilebilirliğini ve bunun neler yapılabileceğini ortaya koymaktır. Bunun neticesinde manevi danışmanlık yaparken dikkat etmemiz gerek hassas noktaları bilir ve bu minvalde adımlar atılır.

Yusuf suresinde Hz. Yusuf'un hayatı anlatılırken sadece Hz. Yusuf'un hayatı tek yönlü anlatılmamıştır. Hz. Yusuf'un çok yönlü anlatılırken de Hz. Yusuf'un hayatıyla yetinilmeyip adeta tüm toplumdan bahsedilmiştir. Çünkü bir insanın günlük hayatta karşılaşılabileceği sorunlar; kıskançlık, çekememezlik, kadar kolay kolay karşılaşmayacağı sorunlar da anlatılmıştır. Ya da efendisine sadakat, iffetli olmak; nefsanî arzulara, cinsel isteklere ve ahlaksız tekliflere yenilmeyip "hayır" diyebilmenin onurlu duruşunu koruma çabası içinde olmanın; bu uğurda kölelikten sonra sarayda bulunduğu rahat ortamı kaybetme pahasına iffetini koruma gayretini, ve zindandan kurtulup özgürlüğüne kavuşma imkanı bulunduğu adının temize çıkmasını, aklanmayı hemen kavuşulacak bir özgürlüğe tercih edilmesini; ayrıca kendisine tüm yapılanlara ve atılan iftiralara rağmen hatasını anlayan herkesi affetmesini anlatırken; diğer yandan bir babanın evlatlarıyla imtihan edilmesini ve bir babanın çaresiz kalışını anlatır. Çünkü evlatla imtihan en ağır imtihanlardan biridir. Hz. Yakup evlatlarıyla iki yönden imtihan edilmiştir. Bir evladını kaybederken diğer evlatlarının zalim oluşuyla imtihan edilmiştir. Yusuf kıssası ilgili başka çalışmalar yapılan çalışmalarda Yusuf suresi ya tefsir açısından ele alınmış ya da sosyolojik açıdan incelenmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans yapan Betül Fırat *Yusuf Suresinin Sosyolojik Analizi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans yapan Neslişah Saylan *Yusuf Suresinden Bireysel ve Toplumsal Mesajlar*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans yapan Osman Irmak *Yusuf Suresi Işığında İnsan Eğitimi*, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans yapan Eyyüb Aksoy *Yusuf Kıssasının Sosyo-Psikolojik Tahlili* konulu tezler hazırlamışlardır. Ancak görüldüğü gibi Yusuf Kıssasını suçluların ıslahı çerçevesinden inceleyen bir çalışmaya rastlamadık.

Ayrıca Yusuf suresinde bir insana duyulan sevginin bazen insanın hayatına kastedilebilecek duyguların oluşmasına sebep olabileceği anlatılırken, bazen de insanı

günaha sürüklediğini, sevginin her zaman insanı her zaman sevdiğini el üstünde tutmaya yetmediğini, tabiri caizse sadece kendi isteklerini yaptırmaya yönelen ve bu uğurda her şeyi normal karşılayan bir canavara dönüştürdüğünü göstermektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Yusuf suresi rehberliğinde Hz. Yusuf'un hayatından kesitlerde verilen mesajlardan yola çıkarak insanların suça bulaşmasının nasıl önlenebileceğinden çok suça bulaşmış olanı da ıslah etme ve topluma kazandırma çabasıdır.

Bu çalışma ile ister kasten ister sehven ve sebep ne olursa olsun suça bulaşmış insana bilinç kazandırıp bundan sonraki hayatında güçlü, bilinçli, hayatındaki sorunlarla baş edebilen ve şiddete meylenmeden bu sorunları çözebilen bireye dönüşmesi için yol göstermektedir. Çünkü Hz. Yusuf (as.) örneğinde gördüğümüz gibi kendisinin yaşadığı sorunlara hep bir çözüm yolu aramış, sorunlarla baş etmeye çalışmış ve bulduğu çözümler insan onurunu koruyacak çözümlerdir.

Ayrıca Hz. Yusuf dipten tepeye kadar her konumda bulunmuştur. Kardeşleri tarafından dışlanmış, zarar verilmek istenmiş, köle olarak satılmış, iffetsiz tekliflerle karşılaşmış, iffetini korumak istediği için zindana atılmış, zindan hayatı görmüş sonra da bir insanın gelebileceği en yüksek dünyevi makama gelmiştir.¹ Hz. Yusuf (as.) peygamber olduğundan insanlar için aynı zamanda bir dini rol modelidir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın yöntemi nitel yöntem, doküman analizi yöntemidir. Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplama çalışmasıdır.²

1.5. Konuyla İlgili Yapılmış Başka Araştırmalar

Çalışmamızın konusu olan Yusuf Suresi ve Yusuf Kıssası ilgili birçok çalışmanın yapıldığını görmekteyiz. Ancak bu çalışmaların ya Hz. Yusuf'un hayatını tarihsel açıdan ele almakta ya da Yusuf Suresini sosyolojik açıdan ele almaktadırlar. Bazı çalışmalarda da tefsir

¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an-ı Kerim Meali* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2011),12/1-111.

² Osman Irmak, *Yusuf Suresi Işığında İnsan Eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk üniversitesi, 1994); Hafize Kontbay, *İslam Hukukunda Cezalarda Gözetilen Amaçlar Işığında Suçla Mücadele ve Suçluların Islahı* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2007).

çeşitleri açısından ele alınmıştır. Örnek olarak Iğdır üniversitesi Lisansüstü Eğitim Merkezinde Sakine Eer 'in *Ruhu'l Beyan Tefsirinde Yusuf Suresinin Tefsiri* konulu tezi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans yapan Sevil Gündür 'ün *Ömer Nesefti Tefsirinde Yusuf Suresinin Tahkik ve Değerlendirilmesi* konulu tezlerini gösterebiliriz.³

Her ne kadar daha önce Yusuf suresi hakkında çeşitli araştırmalar yapılmış olsa da Yusuf suresini temel alarak insanları davranışlarının farkına vardırıp suçtan uzaklaştırmayı-ıslahı üzerine bir çalışma yapılmadığını gördük. Biz bu çalışmada Yusuf suresi rehberliğinde insanın suça bulaşmaması kadar suça bulaştıktan sonra ıslah edilip topluma tekrar kazandırılması için yapılması gerekenler ve ıslah çalışmasını yapacak manevi danışmanlarımıza kaynak ve destek olacak bir çalışma olması açısından çaba göstereceğiz.

1.BÖLÜM

1.KURANI KERİMDE YUSUF SURESİ VE HZ. YUSUFUN HAYATI

1. 1. Kur'an-ı Kerim'de Yusuf Suresi

Yusuf suresi, Kuran'da 12. sure olarak geçer ve Hz. Yusuf'un yaşamını anlatır. Sure, 111 ayetten oluşur ve Hz. Yusuf'un yaşadığı olaylarla ilgili detaylı bir kıssa sunar. Bu kıssa, pek çok önemli öğretiyi içerir ve insan ilişkileri, ahlaki değerler ve sabır gibi konulara odaklanır.⁴

Hz. Yusuf'un kıssası, adalet, sabır, affetme ve imtihan konularını içerir. Surenin kendisi suçluların analizi üzerine odaklanmaz. Ancak Yusuf'un hikayesinde suçluların durumu ve bu durumla başa çıkılmasıyla ilgili öğretiler bulunur. Yaşanan zorluklar karşısında intikam peşine düşmeden yapılacaklara odaklanmayı ve hayatına devam etmeye odaklanmaya sevk eder. İntikam peşine düşmeden hayatını devam ettirenin suça bulaşması önlenirken, suçluya da bir müddet sonra sakinleşip yaptığı davranışı ve sonucunu sorgulamaya sevk eder.⁵ Bir anlamda, Hz. Yusuf'un kıssası suçluların eylemlerinin

³ Sakine Eren, *Ruhu'l Beyan Tefsirinde Yusuf Suresinin Tefsiri* (Yüksek Lisans Tezi, Iğdır üniversitesi, 2021); Sevil Gündür, *Ömer Nesefti Tefsirinde Yusuf Suresinin Tahkik ve Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019); Hayrani Altıntaş, "*Psikoloji Sözlüğü Üzerine Deneme 2*", A.Ü.İlahiyat Fakültesi, 1989; Eyyup Aksoy, *Yusuf Kıssasının Sosyo-Psikolojik Tahlili* (Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, 1996); İrmak, *Yusuf Suresi Işığında İnsan Eğitimi*.

⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an-ı Kerim Meali*,254.

⁵ "Yusuf Suresi", *Kurani Kerim Meali* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2011).

sonuçlarıyla yüzleşme sürecini ve bu süreçte adaletin, sabrın ve affetmenin önemini vurgular.⁶ Kıssa, suç işleyenlerin nedenlerini veya psikolojik analizlerini sunmak yerine, kişisel gelişim, sabır ve affetme gibi konular üzerine odaklanır.

Yusuf suresi'nin mesajları, insan ilişkilerinde, adaletin önemine, zorluklarla başa çıkma yöntemlerine ve affetmenin gücüne odaklanır. Bu bağlamda, suç işleyenlerden çok suç mağdurları veya zorluklarla karşılaşanlar için önemli dersler sunar. “(Yusuf), “Benim böyle yapmam, Aziz’in; yokluğunda, benim kendisine hainlik etmediğimi ve Allah’ın, hainlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesi içindi.”⁷ “Kardeşleri, “Yoksa sen, sen Yusuf musun?” dediler. O da “Ben Yusuf ’um, bu da kardeşim. Allah, bize iyilikte bulundu. Çünkü, kim kötülükten sakınır ve sabrederse, şüphesiz Allah iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanların mükâfatını zayi etmez” dedi.”⁸ Suçlulara da adeta zaafılara karşı dik durmanın ve insan onuruna yakışmayan davranışların sonucunu göstererek suç işlememenin önemini vurgular.

1.2.Hz. Yusuf Kıssasının Ana Hatları

Rüyalar ve Kıskançlık: Hz. Yusuf, rüyalar görmeye başlar ve bu rüyalar ilahi mesajlar taşır. Ancak Hz. Yusuf’un kardeşleri bu durumdan kıskançlık duyarlar. Bu kıskançlık, Yusuf’un hayatının ilerleyen kısımlarında önemli bir rol oynar. “*Kardeşleri dediler ki: “Biz güçlü bir topluluk olduğumuz hâlde, Yusuf ve kardeşi (Bünyamin) babamıza bizden daha sevgilidir. Doğrusu babamız açık bir yanılğı içindedir.”*⁹

Hz. Yusuf’un Kardeşlerinin İhaneti: Kardeşleri, Hz. Yusuf’u öldürmeyi veya uzak bir yere götürmeyi düşünürler. Sonunda onu kuyuya atarlar ve babalarına yalan söyleyerek onu kurt yediğini söylerler. “*Yusuf ’u öldürün veya onu bir yere atın ki babanız sadece size yönelsin. Ondan sonra (tövbe edip) salih kimseler olursunuz.*” “Onlardan bir sözcü, “*Yusuf ’u öldürmeyin, onu bir kuyunun dibine bırakın ki geçen kervanlardan biri onu bulup alsın. Eğer yaparsanız böyle yapın” dedi.*” “*Ey babamız! Biz yarışa girmiştik. Yusuf ’u da eşyamızın yanında bırakmıştık. (Bir de ne görelim) onu kurt yemiştir. Her ne kadar doğru söylesek de sen bize inanmazsın” dediler*”¹⁰

⁶ “Yusuf Suresi”,51,90,91,92.

⁷ “Yusuf Suresi”,12/52.

⁸ “Yusuf Suresi”,12/90.

⁹ “Yusuf Suresi”,12/8.

¹⁰ “Yusuf Suresi”,9,10,17.

Kölelik ve Zorluklar: Hz. Yusuf, kuyudan kurtulur ve bir tüccar tarafından satın alınarak Mısır'a götürülür. Burada, yalan suçlamalarla suçlanır ve zindana atılır.¹¹

Hz. Yusuf'un Sadakati ve Adalet: Zindandayken Hz. Yusuf, rüyaları yorumlama yeteneğiyle dikkat çeker.¹² Bu yeteneği sayesinde kral tarafından çağrılır¹³ ve sarayda yüksek bir mevkiye yükselir.¹⁴

Bağışlama ve Aile Birleşmesi: Sonunda Hz. Yusuf'un kardeşleri, Mısır'a yiyecek almak için gelirler ve Hz. Yusuf onları tanıır. Kardeşlerinin geçmişte yaptıklarını unuttur, onları affeder ve ailesini Mısır'a getirtir. Bu şekilde aile yeniden bir araya gelir.¹⁵

2. BÖLÜM

YUSUF SURESİ REHBERLİĞİNDE KISSAYA GENEL BAKIŞ

2.1. Hz. Yusuf'un Yaşadığı Dönem

Yusuf suresi rehberliğinde ıslah çalışmasından önce Hz. Yusuf'un yaşadığı dönemi kısaca anlatmakta fayda görüyoruz. Tarihsel olarak baktığımızda Hz. Yusuf'un dönem, ortam ve şartların uygunluğu adete bilinçli bir insanın başarılı olması için gereken tüm koşulları sağlamaktadır.

Kitabı Mukaddes'e göre (Kur'an'da zikredilenlerde bu rivayeti doğrular) Hz. Yakup'un dört hanımından doğan 12 oğlu vardı. Hz. Yusuf ve Bünyamin aynı anneden, diğer 10 oğlu da diğer hanımlarındandı. Hz. Yakup daha önce babasının ve dedesinin yaşadığı, "Shechem" denilen mevkide arazi edindiği "Hebron" (Filistin)a yerleşti. Kitabı Mukaddes'i tarihsel olarak araştıran araştırmacılara göre Hz. Yusuf M.Ö. 1096 yılında doğmuştu. Yusuf Kıssasının anlatıldığı dönem M.Ö. 1890 yıllarına tekabül etmektedir.¹⁶ Dolayısıyla Hz. Yusuf'un Mısır'a köle olarak gitmeden önce bu bölgede yaşamıştır. Hz. Yusuf'un çocukluğunun geçtiği bölge tarıma uygun olmadığı için o bölgede yaşayanlar hayvancılıkla geçinirlerdi.¹⁷

¹¹ "Yusuf Suresi",12/35.

¹² "Yusuf Suresi",12/45.

¹³ "Yusuf Suresi",12/50.

¹⁴ "Yusuf Suresi",12/56.

¹⁵ "Yusuf Suresi",12/99.

¹⁶ Ebul Ala Mevdudi, *Tefhim 'ul Kuran Kur'anın Anlamı ve Tefsiri* (İstanbul: İnsan Yayınları, 1987),1.c/271.

¹⁷ Mevdudi, *Tefhim 'ul Kuran Kur'anın Anlamı ve Tefsiri*,2.c./422.

Hız. Yusuf Mısır'a köle olarak gittikten sonraki hayatı kaynaklara göre Mısır'da geçmektedir. Tarihi kaynaklardan anlaşıldığına göre "Hyksos krallarının Mısırlıların inandıkları tanrıları kabul etmediklerini ve dinlerini Mısır'da yaymak için Suriye'den inandıkları ilahları ithal ettiklerini öğreniyoruz. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim de Mısır krallarına "Fıravun" denirken Hız. Yusuf'un yaşadığı dönemde yaşayan Mısır kralının ilahlık taslamamasından dolayı "Fıravun" diye adlandırılmadığını görmekteyiz. Hız. Yusuf döneminde yaşayan krala 'melik' denmektedir. Dini açıdan baktığımızda Kur'an-ı Kerim'den anlaşıldığına göre o dönemin Mısır Meliki Hız. Yusuf'un tevhidi tebliğ etmesine karşı çıkmamıştır."¹⁸

2.2. Hız. Yusuf'un Çocukluğu ve Gençliği

Hız. Yusuf, Hız. Yakup'un oğlu Hız. İshak'ın torunu ve Hız. İbrahim'in büyük torunudur.¹⁹ Yani Hız. Yusuf, Hız. İbrahim'in oğlunun torunudur.

Kur'an-ı Kerim de Hız. Yusuf'un hayatı çocukluğundan başlayarak anlatılır. Kıssa Hız. Yusuf'un gördüğü ve babasına anlattığı rüya ile başlar.²⁰ Hız. Yakup, bu rüyadan Hız. Yusuf'un diğer çocuklarından farklı ve özel biri olduğunu ve makamının hepsinden üstün olduğunu anlamış, Hız. Yusuf'a tavsiyede bulunmuştur.²¹

Hız. Yakup'un başka çocukları olsa da Hız. Yusuf'a özel ayrı bir sevgi duymuş, bu sevgi diğer kardeşlerin kıskanmasına sebep olmuştur. Diğer kardeşler bu kıskançlığı içlerinde gizlememekte, Hız. Yakub'u tedirgin edecek şekilde dışa vurulmuş olmalı ki Hız. Yakub, Hız. Yusuf'u uyarma gereği duymuştur.²²

Hız. Yakub'un çocukları kendi aralarında babalarına yönelik bir serzenişte bulunuyorlardı.²³ Bir müddet sonra bu durumdan kaynaklanan duyguyu bastıramadıklarını, kapıldıkları kıskançlık duygusu ve babaları tarafından sevilmediklerine yönelik hisler. Baba sevgisine ulaşma yolunda engel olarak gördükleri Hız. Yusuf'u yok etmek ortadan kaldırmak isteyeceklerdir.²⁴ Bunun için plan yapmışlar ve babalarını ikna edebilmek için dil

¹⁸ Mevdudi, *Tefhim 'ul Kuran Kur'anın Anlamı ve Tefsiri*,410/2.c.

¹⁹ Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004)1.c/271.

²⁰ "Yusuf Suresi", 12/4.

²¹ "Yusuf Suresi", 12/5.

²² "Yusuf Suresi" ,12 / 5.

²³ "Yusuf Suresi" ,12/ 8.

²⁴ "Yusuf Suresi" ,12/9.

dökmüşlerdi.^{25,26} Ve sonunda babalarını ikna edip Hz. Yusuf'u yanlarında götürmüşlerdi. Böylece planlarını uygulamaya koymuşlardı.²⁷ Hz. Yusuf'tan kurtulmuşlardı.

Hz. Yusuf için Mısır'da kölelik dönemi başlayacaktı.²⁸ Artık Hz. Yusuf'un bundan sonraki hayatı Mısır'da geçecek,²⁹ önce ahlaksız bir teklifle karşı karşıya kalacak.³⁰ Kabul etmeyince iftiraya uğrayacak,³¹ zindana atılacaktı.³²

2.3 Hz. Yusuf'un Yetişkinlik Dönemi

2.3.1. Hz. Yusuf'un Zindan Yılları

Hz. Yusuf'un zindana atılmasıyla hayatının yeni bir dönemi başlamıştır.

Hz. Yusuf'la beraber zindana iki kişi daha atılır. Bu iki kişide saray görevlisiydi. Bu iki kişi gördükleri rüyayı Hz. Yusuf'a anlattılar.³³ Hz. Yusuf onlara rüyalarının yorumunu söylemeden önce kendi inancını açıklayıp³⁴ onları Tevhid inancına davet etmiştir.³⁵ Hz. Yusuf zindanda peygamberlik görevini yaparken yorumladığı rüyalar sayesinde kralın yanında Allah'ın yardımıyla rüya yorumunda ne kadar isabetli olduğunu bilen bir arkadaşa sahip olmuştur.³⁶ Böylece iler ki yıllarda göreceği rüyanın yorumu için Hz. Yusuf'un yorumlanması için zindana gelecektir.³⁷ Böylece Hz. Yusuf için kendisine atılan iftiradan aklanıp temize çıkma ve zindandan çıkıp özgürlüğüne kavuşmanın yolu açılmış oldu.

2.3.2. Hz. Yusuf'un Mısır'da Yönetim Dönemi

Hz. Yusuf, kralın rüyasını mükemmel bir şekilde yorumladı.³⁸ Kral, Hz. Yusuf'un rüyasına yaptığı yorum üzerine yanına getirilmesini istedi. Hz. Yusuf, aklanmayı özgürlüğe tercih etti.³⁹ Bunun üzerine kral Hz. Yusuf'un isteğini yerine getirdi.⁴⁰

²⁵ “Yusuf Suresi”, 12/ 11.

²⁶ “Yusuf Suresi” ,12 / 12.

²⁷ “Yusuf Suresi” ,112/15.

²⁸ “Yusuf Suresi” ,12/19.

²⁹ “Yusuf Suresi” , 12/20.

³⁰ “Yusuf Suresi” , 12/23.

³¹ “Yusuf Suresi” ,12/25.

³² “Yusuf Suresi” ,12/35.

³³ “Yusuf Suresi” ,12/36.

³⁴ “Yusuf Suresi” ,12/37- 38.

³⁵ “Yusuf Suresi” ,12/39.-40.

³⁶ “Yusuf Suresi” ,12/41.

³⁷ “Yusuf Suresi” ,12/ 43 44 45.

³⁸ “Yusuf Suresi” ,12/46 47 48 49.

³⁹ “Yusuf Suresi” ,12/ 50.

⁴⁰ “Yusuf Suresi” ,12/ 51-52.

Böylece Hz. Yusuf aklanmış ve kralın yanında özel bir konuma gelmişti. Hz. Yusuf daha sonra kraldan devlet hazinelerinin başına getirilmesini talep etmişti.⁴¹ Kralda hazinenin başına getirdi. Çünkü kral Hz. Yusuf'un iffetsizlik ve ihanet içinde olmaksızın zindanı tercih etmiş, zindandan çıkmadan önce aklanmayı öncelemiş. Ancak Hz. Yusuf kralın rüyasına yaptığı yorumu uygun tedbirleri alabilirdi. Ayrıca Hz. Yusuf, daha önce sarayda yaşadığı için sarayda düzenin işleyişini biliyordu.

Nihayet bolluk yılları geçmiş kıtlık yılları kapıya dayanmış, kıtlık Hz. Yusuf'un kardeşlerini erzak almak için Mısır'a gelmeye mecbur bırakmıştı.⁴² Hz. Yusuf, kendisini tanıtmadan onlara yabancıymış gibi davranarak ilgi gösterdi. Onlara yakınlık göstermek ve ikramda bulunmak suretiyle onların güvenlerini ve sevgilerini kazanırken, diğer taraftan öz kardeşinin akıbeti hakkında bilgi almaya çalışmaktadır. Kur'an-ı Kerim'e göre, Hz. Yusuf, Tevrat'ta anlatıldığı gibi makamını ve gücünü kullanarak değil, ikram ve hürmette bulunarak gönüllerini kazanmayı seçmiştir. Bu tavır Hz. Yusuf on dört senelik bir bolluk ve felaket dönemini çok büyük bir başarıyla yönetmiş olan bir dehaya daha uygun davranıştır. Çünkü daha akıllıca bir yolla onların sevgilerini ve güvenlerini kazanarak öz kardeşini isteyerek getirmelerini sağlamaktaydı.⁴³

Hz. Yusuf *"Eğer onu bana getirmezseniz, artık benim yanımda size verilecek tek ölçek (zahire) bile yoktur ve bir daha da bana yaklaşmayın."*⁴⁴ Ayette geçen bu sözle ya kardeşini getirmeleri için çaba sarfetmeleri gerektiğini ya da aileleriyle beraber kıtlığın acı sonuçlarına katlanmaları gerektiğini açıkça belirtmiş oldu. Böyle kardeşlerini babalarını ikna etmeye zorlamış oldu. *"Onlar, babalarına döndüklerinde, "Ey babamız! Bize artık zahire verilmeyecek. Kardeşimizi (Bünyamin'i) bizimle gönder ki zahire alalım. Onu biz elbette koruruz" dediler."*⁴⁵

Hz. Yakup ise Hz. Yusuf'u kaybettiği için diğer oğlunu da onlara emanet etmek istememiş, ancak başka çaresinin olmadığını farkındaydı. *"Yakub onlara, "Onun hakkında size ancak, daha önce kardeşi hakkında güvendiğim kadar güvenebilirim! Allah en iyi koruyandır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir" dedi."*⁴⁶ *"Babaları, "Kuşatılıp çaresiz durumda kalmanız hariç, onu bana geri getireceğinize dair Allah adına sağlam bir söz*

⁴¹ "Yusuf Suresi", 12/55.

⁴² "Yusuf Suresi", 12/58.

⁴³ İbni Kesir, *El-Bidaye ven-Nihaye Büyük İslam Tarihi* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1994),311.

⁴⁴ "Yusuf Suresi", 12/60.

⁴⁵ "Yusuf Suresi", 12/63.

⁴⁶ "Yusuf Suresi", 12/64.

vermedikçe, onu sizinle göndermeyeceğim” dedi. Ona güvencelerini verdiklerinde, “Allah söylediklerimize vekildir” dedi.”⁴⁷

Hz. Yakup oğullarını Mısır’a gönderirken tedbirli olmalarını tembihlemişti. *“Sonra da “Ey oğullarım! Bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah’tan gelecek hiçbir şeyi sizden uzaklaştıramam. Hüküm ancak Allah’ındır. Ben O’na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnız O’na tevekkül etsinler” dedi.”⁴⁸ Oğulları babalarının tavsiyesine uyarak Mısır’a geldiler.”⁴⁹*

Hz. Yusuf kendini sadece öz kardeşine tanıttı.⁵⁰ Sonra da kardeşini yanında tutabilmek için plan yaptı. Bunun içinde kralın kanunlarını değil de Hz. Yakup’un şeriatına göre hüküm verdi.⁵¹ *“Bunun üzerine Yusuf, kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı. Sonra su kabını kardeşinin yükünden çıkardı. İşte biz Yusuf’a böyle bir plan öğrettik. Yoksa kralın kanunlarına göre kardeşini alıkonamazdı. Ancak Allah’ın dilemesi başka. Biz dilediğimiz kimsenin derecelerini yükseltiriz. Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır”⁵² Hz. Yusuf’un kardeşleri babalarına Allah adına söz vermişlerdi. “Babaları, “Kuşatılıp çaresiz durumda kalmanız hariç, onu bana geri getireceğinize dair Allah adına sağlam bir söz vermedikçe, onu sizinle göndermeyeceğim” dedi. Ona güvencelerini verdiklerinde, “Allah söylediklerimize vekildir” dedi.”⁵³ Bu sözden sonra kardeşleri Mısırdaki hırsızlıkla suçlanıp alıkonulunca Hz. Yusuf’a duygusal yönüne hitap ettiler.⁵⁴ Ancak Hz. Yusuf, isteklerini kararlı bir şekilde reddederken kardeşi için “hırsız” ifadesini kullanmıyor, “malımızı yanında bulduğumuz kimse” ifadesini kullanıyor.⁵⁵ Hz. Yusuf’tan ret cevabı alınca kardeşlerden biri Mısır’da kalmaya karar verdi.⁵⁶*

Hz. Yakup’un için evlat acısı artık dayanılmaz boyuta ulaştığında, *“Yakub, “Ben tasa ve üzüntümü ancak Allah’a arz ederim. Ben, Allah tarafından sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim” dedi.”⁵⁷ Ardından “Ey oğullarım! Gidin Yusuf’u ve kardeşini araştırın. Allah’ın rahmetinden*

⁴⁷ “Yusuf Suresi” ,12/66.

⁴⁸ “Yusuf Suresi” ,12/67.

⁴⁹ “Yusuf Suresi” ,12/68.

⁵⁰ “Yusuf Suresi” ,12/69.

⁵¹ “Yusuf Suresi” ,12/75.

⁵² “Yusuf Suresi” ,12/76.

⁵³ “Yusuf Suresi” ,12/66.

⁵⁴ “Yusuf Suresi” ,12/78.

⁵⁵ “Yusuf Suresi” ,12/79.

⁵⁶ “Yusuf Suresi” ,12/80 81 82.

⁵⁷ “Yusuf Suresi” ,12/86.

ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez."⁵⁸

Hz. Yakup'un çocukları Mısır'a vardıklarında "Yusuf dedi ki: "Siz (henüz) cahil kimseler iken Yusuf ve kardeşine neler yaptığınızı biliyor musunuz?"⁵⁹ Onlar ve Hz. Yusuf'tan başkası yaşananları bilmiyorlardı. Bu yüzden akıllarına karşılarındaki kişinin Hz. Yusuf olduğu geldi ve sordular. "Kardeşleri, "Yoksa sen, sen Yusuf musun?" dediler. O da "Ben Yusuf'um, bu da kardeşim. Allah, bize iyilikte bulundu. Çünkü, kim kötülükten sakınır ve sabrederse, şüphesiz Allah iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanların mükâfatını zayi etmez" dedi."⁶⁰ Böylece yıllardır beklenen yüzleşme gerçekleşmiş, gerçekler ve pişmanlıklar dile getirilmişti. "Dediler ki: "Allah'a ant olsun, gerçekten Allah seni bize üstün kıldı. Gerçekten biz suç işlemiştik."⁶¹

Hz. Yusuf, babasının durumunu öğrenince, "bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılsın ve bütün ailenizi bana getirin" dedi."⁶² Hz. Yusuf'un isteği üzerine tüm aile Mısır'a taşınmış ve büyük kavuşma meydana gelmişti.⁶³ Mevdudi'ye göre; Hz. Yusuf iktidarının dokuzuncu ya da onuncu yılında babası ve tüm aile fertlerinin Filistin'den Mısır'a gelmeleri için haber yolladı.⁶⁴ Hz. Yusuf, ailesine kavuşunca çocukluğunda görmüş olduğu rüyanın gerçekleştiğini dile getirmiştir.⁶⁵

"Hz. Yusuf, ardından *Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada ve ahirette sen benim velimsin. Benim canımı Müslüman olarak al ve beni iyilere kat.*"⁶⁶ Diye dua ederek Allah'ın kendisine verdiği nimetler için şükretmiştir.

⁵⁸ "Yusuf Suresi", 12/87.

⁵⁹ "Yusuf Suresi", 12/89.

⁶⁰ "Yusuf Suresi", 12/90.

⁶¹ "Yusuf Suresi", 12/91.

⁶² "Yusuf Suresi", 12/93.

⁶³ "Yusuf Suresi", 12/99.

⁶⁴ Mevdudi, *Tefhim'ul Kuran Kur'anın Anlamı ve Tefsiri*, 2.c./409.

⁶⁵ "Yusuf Suresi", 12/100.

⁶⁶ "Yusuf Suresi", 12/101.

3.BÖLÜM

3.1. YUSUF SURESİ REHBERLİĞİNDE DUYGULAR

3. 2. Yusuf Suresi Rehberliğinde Duygular

Kur'an-ı Kerim'de yer alan Yusuf Suresi olayları kronolojik hikâye tarzında anlatmaz, olayları anlatırken o anda yaşanan duyguları da aktarır. Kıssanın anlatımını dinleyen kişiyi derinden etkileyecek şekilde duygular aktarılarak, içsel bir anlatımla kıssanın psikolojik etkisi güçlendirilmiştir.

Yusuf suresinde olumsuz ve olumlu duygular anlatılırken, anlatılan acılar ve olumsuz olaylar hissedilen olumsuz duygulardan kaynaklanmıştır. Bu olumsuz duyguların kontrol edilememesi ve olumsuz duyguların ortadan kaldırılması için gayret etmek ve çözüm yolu aramak yerine, olumsuz duyguya sebep olan kişiyi ortadan kaldırma yoluna gidilmesi telafisi bazen güç bazen de imkânsız olayların meydana gelmesine sebep olmuştur.

Öyleyse insanı kötü davranışlara sevk eden duyguları tanımak, bu duyguları kontrol altına almayı öğrenmek ve bu tür olumsuz duygular yerine olumlu duygulara sahip olmayı öğrenmeliyiz. Yusuf suresinde insanı kötü davranışlara (suça) sevk eden olumsuz duygular; Kıskançlık, Kin, Nefret, İhtiras, Korku, Öfke, Kibir, Şiddet, Saldırganlık, Izdırap ve Hasret (Özlem)tir.

Bundan sonraki kısımda yukarıda sıraladığımız duyguların sebep olduğu durumları anlatacağız.

1.Kıskançlık (haset):

Kıskançlık Allah'ın diğer insanlara verdiği, üstün vasıflara tahammül edemeyerek, o nimetin sahibinden, onların yok olmasını veya kendisine geçmesini isteme halidir.⁶⁷ “Kıskançlık, fikirdeki ve sıhriyetteki yakınlıkla doğru orantılıdır. Yani bizi en çok kıskananlar, bize en yakın olanlardır.”⁶⁸ Haset 'in anlamı bir şahsın Allah'ın verdiği bir nimetin ya da bir faziletin başkasında bulunmasından hoşlanmamasıdır. Veya o nimetlerin ondan alınıp kendisine verilmesini, kendisine verilmediyse başkasına da verilmemesini istemesidir.⁶⁹

⁶⁷ Ahmet İnciler, *Temiz Fitrat ve Olumsuz Eğilimler Karşısında İnsan* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006).

⁶⁸ Şemseddin Nuri, *En Güzel Kıssa ve Gerçekleşen Rüya (İzmir: Nil Yavınları, 1992),18.*

⁶⁹ Mevduci, *Tefhim 'ul Kuran Kur'anın Anlamı ve Tefsiri*,7.c./326.

Kıskançlık duygusunu kontrol etmemek sonuçları açısından çok tehlikelidir. Yusuf suresinde bu duygunun kontrol edilmemesi halinde artık içten içe yaşanan bir duygu olmaktan ve insanı bir yok ediciye dönüştürdüğü görülmektedir ki yok edilmek istenen can dediğimiz kardeşe yöneliktir. Kıskanılan duygu aslında çok insani bir duygu olan sevilmeyi isteme duygusudur. Oysa kıskançlık duygusuna saplanmadan talep edilen sevilme ihtiyacı ve isteği, insani bir istektir.⁷⁰

2.Kin- Nefret:

Kin ve nefret her insanda olan bir duygudur. Normalde kendiliğinden ortaya çıkmayan dışardan ya da bazı duygularımızın etkisiyle ortaya çıkar. Ancak kin ve nefret duyguları, bazı insanlarda fazla olabilirken bazı insanlarda az olabiliyor ya da bazı insanlar bu duyguyu kontrol edebilirken bazı insanlar bu duyguları kontrol edemeyip düşmanca davranışlar sergileyebilirler.⁷¹ Yusuf suresinde de görüldüğü gibi babalarını üvey kardeşlerini kendilerinden daha çok sevdiği için suçlamaktadırlar. Hz. Yusuf'u daha çok sevdikleri için babalarını suçlarken, kin ve nefretleri Hz. Yusuf'a yöneltildi.

3.İhtiras:

Tüm insanlarda bulunan arzu duygusu hayatımızı devam ettirmek için gerekli olan duygulardandır. Çünkü arzu duygusuyla hareket ederek gerekli ihtiyaçlarımızı karşılamaya çalışırız. Aslında çok masum olan bu duygu hayatımızı idame ettirmek için gerekli olan seviyeyi aşip insanların hayatını etkileyecek seviye gelince ya da kendi istekleri için diğer insanların isteklerine zarar vermeye başladığında tehlikeli bir hal almaya başlar. Ve artık masum arzu duygusu ihtiras adını almıştır.⁷² Yusuf suresinin 23.ayetinde anlatılan arzu artık ihtirasa dönüşmüştür. Çünkü karşı cinse duyduğu arzu hem eşine yönelik değildir hem de karşı tarafın iffetli ve helal dairesinde yaşama arzusunun baltalama çabası içermektedir.

4. Korku:

Korku; sözlükte “Gerçek veya beklenen bir tehlike ile yoğun bir acı karşısında uyanan ve coşku, beniz sararması, ağız kuruması, solunum ve kalp atışı hızlanması vb. belirtileri olan

⁷⁰ “Yusuf Suresi” ,12/8.

⁷¹ “Yusuf Suresi”, 12/9.

⁷² “Yusuf Suresi”,12/23.

veya daha karmaşık fizyolojik değişmelerle kendini gösteren duygu” olarak tanımlanır.⁷³ Surede de Hz. Yakup çocuklarına korkusunu dile getirmişti.⁷⁴

Korku insanı rahatsız eden bir duygu olsa da bu duygu sayesinde insanlar tedbir alıp hayatlarını etkileyecek olayları engelleme çabası içine girmektedirler. “Korku ve ümit insan ruhundaki psikolojik çizgilerin en büyüklerinden ve sahası çok geniş olanlarındandır. Bunun içinde en çok anormalliğe maruz kalanlardan birisidir. Korku ve ümit çizgisi insan hayatında son derece önemli görevler ifa ederler. Bu hayat için lüzumlu olup, onlar olmaksızın hayatın normal seyri mümkün olmaz”⁷⁵ Hz. Yakub’un (as) korkusu da onu tedbir almaya yöneltmişti. Hz. Yakup çocuklarına hiçbir zaman Hz. Yusuf’a zarar vereceklerini veya zarar verdiklerini yüzlerine karşı açıkça söylememiştir.

5. Öfke:

Öfke, kavramsal olarak sözlüklerde; “engellenme, saldırıya uğrama, yoksun bırakılma, kısıtlanma vb. durumlarda hissedilen ve genellikle neden olan şeye veya kişiye yönelik saldırgan davranışlarla oldukça yoğun, negatif bir duygudur.”⁷⁶

Yusuf suresindeki bu ayette “*Bunun üzerine kadın onlara dedi ki: “İşte bu, beni hakkında kınadığınız kimsedir. Andolsun, ben ondan murat almak istedim. Fakat o, iffetinden dolayı bundan kaçındı. Andolsun, eğer emrettiğimi yapmazsa, mutlaka zindana atılacak ve zillate uğrayanlardan olacak.”*⁷⁷ Öfkenin sebebi reddedilmedir. Reddedilmenin sonucunda insan sevdiği veya sevdiğini iddia ettiği kişilere zarar verme noktasına gelebilmektedir.

6. Kibir:

Kibir, sözlükte, kendini başkalarından üstün tutma; benlik, böbü, gurur anlamına gelir.⁷⁸ Başkalarına karşı üstünlük taslama, kendini üstün tutma sahip olunan bilgi veya makam sebep olabileceği gibi, başkalarının sahip olduğu nimetleri kıskanmaya da dayanabilmektedir.

Kibir, en büyük tesirini, insanları birbirinden nefret ettirmek ve sosyal hayatta hizipler ve düşmanlıklar sokarak fertler arasındaki yardımlaşma ruhunu öldürerek, toplumun kolayca

⁷³ Türkçe Sözlük (Türk Dil Kurumu, t.y.), ilgili Md.

⁷⁴ “Yusuf Suresi”,12/13.

⁷⁵ Muhammed Kutup, *İslam’a Göre İnsan Psikolojisi* (Hicret Yayınları, 1973),335.

⁷⁶ Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü* (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2000),565.

⁷⁷ “Yusuf Suresi”12/32.

⁷⁸ Türkçe Sözlük, ilgili kelime.

incinmesine yol açan, büyük oranda ruhsal bir hastalık olarak kabul edilmektedir.⁷⁹ Yusuf Suresindeki 8. ayet kibrin, insanı felakete sürükleyen bir hastalık olduğuna işaret etmektedir.

7. Şiddet ve Saldırganlık

Şiddet sözlükte; karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu ve davranışta aşırılık anlamlarına gelmektedir.⁸⁰ Saldırganlık, daha çok fiziki kuvvet ve harekete dayandırılırken, şiddet; fiziksel, duygusal ve psikolojik şeklinde alt başlıklara ayrılmaktadır.⁸¹

Saldırganlık ise sözlükte, bireyin kendi düşünce ve davranışlarını zorla karşısındakine benimsetme çabası anlamına gelir.⁸² Sözlük anlamlarından da anlaşıldığı gibi bu duygular, karşı tarafa dayatmada bulunma, zorbalık yapma ve dayatmada bulunma davranışlarını oluşturur.

Yusuf suresinde de görüldüğü üzere Hz. Yusuf'un kardeşleri, kardeşlerine zarar verme davranışına yönelirken, babalarına da kendilerine yönelme, onlara meyletme davranışında bulunmayı dayatmaktadırlar.⁸³ Aslında amaçları cinayet işlemek değildir. Yapmak istedikleri sadece baba sevgisini kendilerine ulaşmayı engelleyen engeli ortadan kaldırmaktır.

8. Izdırap:

Izdırap günümüz kullanımıyla “acı” duygusu olumsuz durumlardan sonra yaşanan olumsuz bir duygudur. Yaşanan olumsuz duruma göre duygunun şiddeti de artmaktadır. Bu duygu ayrıca insana yaşadığı olumsuz durumdan uzaklaşması gerektiğini bildiren bir duygudur. Yaşanan acı ne kadar büyük olursa, acı veren durumdan uzaklaşma da o kadar büyük olmaktadır.

Hz. Yakup kıssanın başında sadece Hz. Yusuf'u kaybettiğinde metanetle sabrederken,⁸⁴ diğer oğlu Bünyamin'i kaybedince “*Ey Yusuf'un ateşi, yetti artık!*” dedi.⁸⁵ Daha önceleri oğullarından yüz çevirmeyen Hz. Yakup, artık oğullarından yüz çevirir duruma gelmiştir.

9. Hasret (Özlem):

⁷⁹ Hayati Aydın, *Kur'an'da İnsan Psikolojisi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 1999),245.

⁸⁰ Türkçe Sözlük, ilgili kelime.

⁸¹ Altıntaş, “*Psikoloji Sözlüğü Üzerine Deneme 2*”.

⁸² Türkçe Sözlük, ilgili kelime.

⁸³ “Yusuf Suresi”,12/9.

⁸⁴ “Yusuf Suresi”12/18.

⁸⁵ “Yusuf Suresi”,12/84.

Aslında hasret duygusu ümit duygusuyla yakından alakalıdır. İnsanlar neye hasret çekiyorlarsa ona bir gün kavuşma umuduyla hayatlarını dengelerler. Bu yüzden Yusuf suresinde anlatıldığı gibi Hz. Yakup hasret duyduğu Hz. Yusuf'a karşı hep kavuşma umudunu taşıyordu.⁸⁶

Hasret duygusu uzun süreli ve şiddeti gittikçe artarsa ve umutsuzluk hissedildiğinde insan sağlığına zarar vermektedir. Hz. Yakup örneğinde bu görülmektedir. “*Ve üzüntüden gözlerine ak düştü. Artık yutkunuyor da yutkunuyordu.*”⁸⁷

Yukarıda vurguladığımız duyguların yanında insanların yetiştiği ortamı da göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü insanın gelişimi yaşadığı büyüdüğü ortamdaki bağımsız değildir. Çocuğun ilk duygusal gelişiminin aile ortamında, ana- baba ve kardeşler arasında unutmamak gerekir. Kardeşler arasındaki sıralamanın bile duygular üzerindeki etkisinin farkında olunmalıdır. Gerek anne- baba ve gerek diğer aile bireylerinin tutumları çocukların aile içinde konumlarına göre farklılık gösterir. Bu durum bazen küçük kardeş-büyük kardeş çatışmasına sebep olur.⁸⁸

Ayrıca bu çalışmadaki amacımız ve hedefimiz olumsuz duyguların kontrol edilememesi sonucu suça bulaşmasını engelleme, suç işlemeye devam edilmemesi ve ıslahı olduğu için hep olumsuz duygulara odaklanmış olsak da insan bünyesinde Şefkat, Merhamet, Ümit, Güven, İffet, Sadakat, Affetme ve Adalet gibi olumlu duyguların olduğu da unutulmamalıdır.

Allah'ın Planı ve Sabır: Hz. Yusufun hayatı, Allah'ın planının insanlar için nasıl işlediğini ve sabrın sonunda ne gibi güzellikler getirebileceğini anlatır. Bu bilinç seviyesi insanlara olaylara karşı dik duruş sergileme ve dayanma gücü verir.

Sadakat ve Adalet: Yusufun sadakati ve adaleti, haksızlığa uğramasına rağmen ahlaki değerlerini korumasını ve sonunda adaletin yerini bulmasını gösterir. Sadakatin taltif edildiği, ahlaki ve insani değerlerin kıymet gördüğü, tüm yaşananlara rağmen adaletin yerini bulacağına dair inanç ve güven, insanı adaletin yerini bulduğunda zelil bir duruma düşmemek için çaba sarfetmeye yöneltir.

⁸⁶ “Yusuf Suresi”,12/87.

⁸⁷ “Yusuf Suresi”, 12/84.

⁸⁸ Aksoy, *Yusuf Kıssasının Sosyo-Psikolojik Tahlili*,42.

Adil ve Dengeleyici Yaklaşım: Adaletin yanı sıra insani bir bakış açısıyla suçlulara yaklaşmak gerekir. Suçlu olan kişinin suçunu kabul etmesi, pişmanlık duyması ve değişim gösterme isteği, onların ıslahı için önemli adımlardır. Bu adımları atmak en zor kısımdır ki Manevi Danışman bu aşamaya gelen danışanını desteklemeye, rehberlik etmeye devam etmelidir.

Fırsat Eşitliği: Toplumun suçlulara yeniden başlama ve topluma dönme fırsatı sunması, ikinci bir şans vermesi gerekir. Bu, iş bulma, eğitim alma ve topluma tekrar entegre olma gibi fırsatları içerir.

Yusuf Suresi'nin temel öğretileri, suçluların da değişebileceğini ve topluma katkı sağlayabileceklerini gösterir. İyilik, adalet ve affetme gibi değerler, suçluların ıslah edilmesi sürecinde rehberlik sağlar. Bu prensipler, suçluların topluma yeniden entegre olmalarını ve daha iyi birer birey olmalarını destekler. Bu süreçte toplumun desteği, ön yargısız bir yaklaşım ve adil bir sistem önemlidir.

İyilikle Karşılık Verme: Suçluların ıslahı için toplumun onlara kötülük değil, iyilikle yaklaşması gerektiği vurgulanır. Onlara adaletle yaklaşırken bir yandan da onların rehabilite olmaları için fırsatlar sunulmalıdır.

İyileştirme ve Eğitim: Suçluların sadece cezalandırılmak yerine, eğitilip iyileştirilmeleri gerektiği fikri suredeki öğretiler arasındadır. Toplumun onları topluma yeniden kazandıracak eğitim ve rehabilitasyon programları sunması önemlidir.

Affetme ve İyilik: Surenin ana temasından biri affetme ve iyiliktir. Yusuf Suresi'nde affetme ve iyilik konusu oldukça önemli bir yer tutar. Hz. Yusuf'un hikayesi, affetmenin ve iyilik yapmanın gücünü anlatır ve bu konuda bazı derin öğretiler içerir.

Hz. Yusuf'un kardeşlerine gösterdiği affetme ve onlara iyilik yapma tutumu affetmenin ve iyi davranmanın gücünü vurgular. Ayrıca suçluların dahi affedilebileceğini ve topluma faydalı bireyler haline gelebileceklerini gösterir.

Affetme: Yusuf Suresi'nde Hz. Yusuf'un kardeşlerine olan tutumu, affetme konusunda önemli bir örnek oluşturur. Kardeşleri, ona ihanet etmiş ve büyük bir haksızlık yapmışlardır. Ancak Yusuf, onları affeder ve onlara karşı iyilikle yaklaşır. Affetme, suçluların bile affedilebileceğini ve insanın içindeki kin ve öfkeyi aşarak daha yüce bir erdemle hareket edebileceğini gösterir.

Affetme, sadece suçluyu değil, affeden kişiyi de özgürleştirir. Kin ve öfke yerine bağışlama ve affetme, kişinin ruh sağlığına da olumlu etkiler yapar. Bu durum, toplumun suçlulara yaklaşımında da önemli bir rol oynar; çünkü affetme ve ikinci bir şans verme, suçluların topluma kazandırılmasında önemli bir adımdır.

İyilik Yapma: Yusuf Suresi'nde Hz. Yusuf'un kardeşlerine yaptığı iyilik de vurgulanır. Onları affeder ve onlara karşı sevgi ve şefkatle yaklaşır. İyilik, suçlularla olan ilişkilerde önemli bir etkidir çünkü insanın iyilik yapması, suç işleyen kişilerin değişmesine ve topluma olumlu katkı sağlamalarına yardımcı olabilir.

İyilik yapma, toplumun suçlulara karşı insani bir yaklaşım sergilemesi açısından da önemlidir. Suç işlemiş olsalar dahi, suçluların da insani muamele görmeye, affedilmeye ve topluma yeniden kazandırılmaya ihtiyaçları vardır. İyilik yapmak, toplumun daha adil, hoşgörülü ve insan odaklı bir yapıya sahip olmasına yardımcı olur.

Yusuf Suresi'nin affetme ve iyilik konularındaki öğretileri, insan ilişkilerinde merhamet, şefkat ve bağışlama üzerine derin düşünceler sunar. Bu öğretiler, toplumun suçlulara karşı daha insani ve ıslah odaklı bir yaklaşım sergilemesine katkıda bulunabilir. Affetme ve iyilik, Yusuf Suresi'nde öne çıkan önemli temalardır ve bu temaların suçluların ıslah edilmesiyle ilişkisi şu şekillerde açıklanabilir:

Affetme ve Suçluların Rehabilitasyonu: Affetme, suçluların topluma yeniden entegre olmaları ve kendilerini düzeltmeleri için önemli bir adımdır. Suç işlemiş insanlara yapılan iyilik ve affetme, onların pişmanlık duymalarını, özür dilemelerini ve toplumla barışmalarını sağlayabilir. Bu da onların ıslah edilmesi sürecinde etkili olur.

İyilik ve Topluma Katkı: Suçluların yeniden topluma kazandırılması, onların iyilik ve fayda sağlama isteklerini desteklemelidir. İyilik, suçluların topluma katkıda bulunma arzusunu artırabilir ve böylece rehabilitasyon sürecini destekler.

Affetme ve İyilikle Yaklaşım: Toplumun suçlulara affedici ve iyilikle yaklaşımı, onların kendilerini daha iyi hissetmelerini ve değişime açık olmalarını teşvik eder. Bu durum da ıslah edilme sürecinde önemli bir etkiye sahiptir.

SONUÇ

Araştırmamızın amacı, Yusuf suresinde anlatılan kıssaya dayanarak, insanoğlunu suça meylettiren duyguların farkına vardırarak, bu duygularla baş etme yollarını ve bu duyguları kontrol ve dizginlemeyi öğrenerek, suçluların ıslahı üzerine bir kaynak oluşturmaktır.

Hz. Yusuf'un hayatı, adalet, sabır, affetme ve imtihan konularını içerir. Surenin kendisi suçluların analizi üzerine odaklanmaz, ancak dikkatle incelendiğinde Hz. Yusuf'un hikayesinde suçluların durumu ve bu durumla başa çıkılmasıyla ilgili mesajlar bulunabilir.

Yusuf suresi; insan ilişkileri, ahlaki değerler ve iman konularında pek çok derin öğreti içerir. Bu öğretiler, insanların zorluklarla başa çıkma yöntemleri, adalet, sabır ve affetme gibi evrensel konular üzerine düşünmemizi sağlar.

Yusuf suresinin suçluların ıslah edilmesi konusunda öğretileri ve genel mesajları vardır. Surenin kendisi suçluların ıslahı üzerine odaklanmaz, ancak bazı temel prensipler suçluların rehabilite edilmesi veya düzeltilmesi sürecine ışık tutabilir.

Bir anlamda, Yusuf'un hikayesi suçluların eylemlerinin sonuçlarıyla yüzleşme sürecini ve bu süreçte adaletin, sabrın ve affetmenin önemini vurgular. Bu kıssa, suç işleyenlerin nedenlerini veya psikolojik analizlerini sunmak yerine, kişisel gelişim, sabır ve affetme gibi konular üzerine odaklanır.

Yusuf suresinin mesajları, insan ilişkilerinde, adaletin önemine, zorluklarla başa çıkma yöntemlerine ve affetmenin gücüne odaklanır. Bu bağlamda, genel olarak suç işleyenlerle ilgili değil ama suç mağdurları veya zorluklarla karşılaşanlar için önemli dersler sunar. Bu yüzden suça bulaşmış bireylere yaptıkları davranışların sonuçları açısından eğitim verilmeli bu sonuçlarla yüzleşmesi sağlanmalıdır. Ayrıca kıssa, pek çok önemli öğretiyi içerir ve insan ilişkileri, ahlaki değerler ve sabır gibi konulara odaklanır.

Bu yüzden önce “Ahsenul Kasas” En Güzel Kıssa denilen kıssayı anlamaya çalışmamız gerekmektedir. Ardından bu kıssada vurgulanan duyguları anlamalı ve bu duyguların farkında olunmadığı ve bu farkındalıkla kontrol altına alınmadığı zaman, ortaya çıkacak sonuçları tespit etmek gerekir. Bu farkındalıkla ancak duygularına yenilmeyen, nefsinin arzu ve isteklerine set çeken bireyler yetiştirilebilir. Bu farkındalıkla yetiştirilmeyen ve suça bulaşmış bireylerde ancak bu şekilde ıslah edilip topluma kazandırılabilir.

Bir Manevi Rehberlik Danışmanın olarak Manevi Rehberlikteki nihai hedefinin, danışanın işlediği suçun karşılığı olan cezayı hukuki olarak sağlamak olmadığını, bu işin mahkemelerin görevi olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız. Manevi Danışmanın çabası ve hedefi ister suçlunun işlediği suçtan dolayı cezalandırılma sürecin yani ıslah çalışmaları sürecinde olsun, ister cezalandırma süreci sonrası topluma uyum sağlama sürecinde olsun, danışanın suçla olan bağı koparacak ve yeniden suç işlemesini engelleyecek çalışmalar olmalıdır.

Manevi destek sürecinde olumsuz duyguların yok edilemese de kontrol edilmesi için rehberlik edilmelidir. Bunun yanında olumlu duyguların farkına varılması ve olumlu duygular ve toplumsal değerlerin kazanılmasına, toplumsal değerlerin davranışa dönüşmesine çalışılmalıdır.

Yusuf suresinin mesajları, affetme ve iyilik konularında insanların daha insani, merhametli ve toplum odaklı olmalarını vurgular. Bu değerler, suçluların rehabilite edilmesi sürecinde, onların içsel dönüşümüne ve topluma katkı sağlamalarına yardımcı olur. Bu süreç, suçluların affedilmesi, yeniden eğitilmesi ve topluma kazandırılması üzerine odaklanarak daha olumlu sonuçlar doğurur.

Bu açıdan ele aldığımızda manevi danışmanlık yapacak kişi insanların sahip olduğu bu duyguların ve bu duyguların kontrol edilmediği zaman yol açacağı sonuçları bilmelidir. Manevi danışman, danışanını nasıl yönlendirileceğini, yönlendirme sürecini nasıl kontrol altında tutacağını, bu süreçte ortaya çıkabilecek sürpriz durumlara karşı, karşındaki danışandan daha fazla sakin ve kontrollü olması gerektiğini unutmamalıdır. Çünkü insanı alışkın olduğu ortam ve durumdan farklı bir ortama, duruma ve duyguya yönlendirme kolay değildir.

Manevi danışmanlık yapmak için vakalara karşı analizci bir gözlemci ve öngörülemeyen sürpriz durumlara karşı çözüme odaklı esnek düşünebilen pratik zekaya sahip olmak gerekir. Aynı zamanda insan psikolojisini ve psikolojinin insan davranışları üzerinde olumlu ve olumsuz etkisini bilmek gerekir. İnsanın suça bulaşması bu etkileşimin olumsuz yönde olmasından kaynaklanmaktadır. Manevi danışmanın çabası olumsuz etkiyi kırmak ve olumlu etkileşimin önüne yeni yollar açmak olmalıdır. Ancak bu şekilde hayatındaki sorunlara suç teşkil etmeyecek çözümler bulan insanlardan oluşan bir topluma ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, Hayati. “*Kur'an'da İnsan Psikolojisi*”. İstanbul, Timaş Yayınları. (1999).
- Diyanet İşleri Başkanlığı. “*Yusuf suresi, Kur'an-ı Kerim Meal*”. Ankara, (2011).
- Türk Dil Kurumu. “*Türkçe Sözlük*”. Ankara, “*Kibir*”, “*Şiddet*”, “*Saldırganlık*”.
- Kesir, İbni.” *El-Bidaye ven-Nihaye Büyük islam Tarihi*”. İstanbul. Çağrı Yayınları. (1994).
- Köksal, Asım. “*Peygamberler Tarihi*”. Ankara. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. (2004).
- Mevdudi, Ebul Ala.” *Tefhim 'ul Kuran Kur'anın Anlamı ve Tefsiri*”. İstanbul. İnsan Yayınları. (1987).
- Kutup, Muhammed. “*İslam'a Göre İnsan Psikolojisi*”. çev. Akif Nuri, İstanbul. Hicret Yayınları. 3.Baskı. (1973).
- Nuri, Şemseddin. “*En Güzel Kıssa ve Gerçekleşen Rüya*”. İzmir. Nil Yayınları. (1992)
- Budak, Selçuk. “*Psikoloji Sözlüğü*”. Ankara. Bilim ve Sanat Yayınları. (2000).
- Altıntaş, Hayrani. “*Psikoloji Sözlüğü Üzerine Deneme 2*”. A. Ü. İlahiyat Fakültesi. (1989).
- Kontbay, Hafize. “*İslam Hukukunda Cezalarda Gözetilen Amaçlar Işığında Suçla Mücadele ve Suçluların Islahı*”. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi (2007).
- Küçükkaya, M. Askeri. “*İnanç ve Kişilik*”. Harran Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (1995).
- Irmak, Osman. “*Yusuf Suresi Işığında İnsan Eğitimi*”. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (1994).
- Aksoy, Eyyup. “*Yusuf Kıssasının Sosyo-Psikolojik Tahlili*”. Harran Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (1996).

Saylan, Nesriřah. “*Yusuf Suresinden Bireysel ve Toplumsal Mesajlar*” Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (2009).

Demirel, Garip. “*Kur’an-ı Kerim’de Kadın ve psikolojisi*”. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (2010).

Kerpiç, Ömer. “*Yusuf Suresi Işığında İnsan Psikolojisi*”. Osman Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (2017).

İnciler, Ahmet. “*Temiz Fitrat ve Olumsuz Eğilimler Karşısında İnsan*”. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (2006).

Fırat, Betül. “*Yusuf Suresi’nin Sosyolojik Analizi*”. Bursa Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (2020)

Sayar, Enes. “*Yusuf Suresi Bağlamında Stratejik Planlar*”. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (2017)

Gündür, Sevil. “*Ömer Nesefti Tefsirinde Yusuf Suresinin Tahkik ve Değerlendirilmesi*”. Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. (2019).